

Проф. Г. И. Кацаровъ

Когато единъ народъ загуби своята държавна сила . . .

Следъ като гърцитѣ воювали противъ Персія (въ 490. и 480. г. пр. Хр.) и успѣли да отблъснатъ опасността, която заплашвала политическата имъ независимостъ, въ Елада*) настъпилъ периодъ на високо културно развитие.

Наскоро следъ войната, Атина сполучила да привлече около себе си, подъ форма на морски съюзъ, голѣмъ брой отъ гръцкитѣ държавици-градове по островитѣ и брѣговетѣ на Бѣло море. Развила търговията и индустрията си. Станала срѣдище на стопанския и духовния животъ на елинския народъ. Особно въ времето на Перикла, даровития и честенъ държавникъ, Атина се украсила съ великолеппи творения на изкуството, и достигнала до най-велики постижения въ областта на литературата, философията и науката. Обаче въ политическо отношение Атина направила пагубна грѣшка: тя не дала граждански права на своитѣ съюзници, за да може, по такъвъ начинъ, да образува цѣлостна държава, ами упражнявала надъ тѣхъ едно тираническо и, следователно, нетрайно първенство.

Съперничеството между Атина и Спарта и противоположността въ политическитѣ имъ и стопански интереси станали причина за тридесетгодишната война (431.—404. г. пр. Хр.) между тѣхъ, която се отразила особно зле върху селското съсловие.

Следъ тая война въ Елада настъпилъ периодъ на пълно политическо разложение. Войнитѣ между отдѣлнитѣ държавици не преставали, и тия взаимни свади докарали намѣсата на персийския царъ. Неговата воля и неговото злато диктували на гръцката политика.

Едва ли е нужно да се изтъква, че непрекъснатитѣ войни съсипали стопанската мощъ на народа. Но къмъ това се прибавя и нѣщо по-лошо. Въ историята на гръцкитѣ държави още отъ V в. пр. Хр. се забелязва едно типично явление: властващата партия или класа използвала своето положение да унищожава политическитѣ си врагове и да задоволява себичнитѣ си интереси безъ никакъвъ огледъ къмъ общодържавното и обществено благо. Това ставало не само въ олигархическитѣ,*) но и въ демократическитѣ държави. Следъ пелопонеската война противоположността

*) Елада — стара Гърция.

*) Олигархия — управление, което се намира въ ръцетѣ само на нѣколко души.